

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 5 april 1927 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om sänkning av pensions- åldern för befattningshavare vid statens järnvägar.

I en inom andra kammaren väckt, till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisad motion, nr 20, har herr *Höglund* hemställt, »att riksdagen måtte besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning och förslag i syfte att åstadkomma en sänkning av pensionsåldern för vid statens järnvägar anställda befattningshavare samt för riksdagen snarast framlägga de förslag, vartill en dylik utredning kan giva anledning».

I fråga om de skäl, motionären åberopat till stöd för sitt förslag, tillåter sig utskottet att hänvisa till motionen.

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat yttrande av *järnvägsstyrelsen*. I sitt i ämnet avgivna, den 25 februari 1927 dagtecknade utlåtande, vilket finnes fogat härvid, har styrelsen åberopat ett den 13 november 1922 av styrelsen till Kungl. Maj:t avgivet utlåtande över särskilda av styrelserna för svenska järnvägsmannaförbundet och Sveriges lokomotivmannaförbund samt av Sveriges järnvägars banmästareförening gjorda framställningar om sänkning av pensionsåldern för befattningshavare i vissa lönegrader vid statens järnvägar. Jämväl sistnämnda utlåtande finnes fogat härvid.

Gällande pensionsbestämmelser för befattningshavare vid statens järnvägar återfinnas i den pensionslag, som genom beslut av 1920 års riksdag antogs för samtliga de s. k. kommunikationsverken — d. v. s. postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk — och vilken lag trädde i kraft den 1 juli 1920. Förslag till gemensamma pensionsbestämmelser för tjänstemän vid nämnda verk hade uppgjorts av kommunikationsverkens lönekommitté, som därvid, i syfte att åvägabringa största möjliga likformighet, såväl i fråga om pensionsålder som i övrigt vidtagit vissa jämkningar i de föreskrifter, vilka dittills i pensionshänseende varit gällande för varje särskilt verks personal. Riksdagens beslut i ämnet fattades i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs berörda förslag.

Utskottet vill erinra, att frågan om sänkning av pensionsåldern — från 65 till 63 år — för en viss grupp av befattningshavare vid statens järnvägar,

Bihang till riksdagens protokoll 1927. 8 saml. 23 häft. (Nr 35.)

Utskottet.

nämligen förrådspersonalen, på grund av motion var föremål för prövning av 1924 års riksdag. I enlighet med bankoutskottets hemställan (utlåtande nr 12) blev motionen av riksdagen avslagen. Såsom skäl för utskottets ståndpunkt i frågan åberopades, bland annat, dels att spørsmålet om pensionsåldern för ifrågavarande befattningshavare så nyligen som år 1920 varit föremål för statsmakternas prövning, dels att ändring i de för samtliga kommunikationsverk gällande pensionsbestämmelserna icke syntes böra vidtagas beträffande en viss grupp av befattningshavare utan att hänsyn toges till den verkan, en dylik ändring kunde erhålla i fråga om pensionsförhållandena för övriga befattningshavare å vilka bestämmelserna ägde tillämpning.

Den nu föreliggande motionen syftar väsentligen längre än det år 1924 väckta förslaget, nämligen till en generell sänkning av pensionsåldern till 60 år för flertalet av statens järnvägars befattningshavare och till ännu lägre levnadsålder för en del befattningshavargrupper, i fråga om vilka redan nu gäller en lägre pensionsålder.

Utskottet delar den uppfattning, som från järnvägsstyrelsens sida kommit till uttryck i de bilagda utlåtandena, och har på grund härav ansett sig böra avstyrka bifall till motionärens förslag. Utskottet vill ock, i anslutning till vad som uttalades vid behandlingen av förberörda motion år 1924, till stöd för sin ståndpunkt framhålla, att en generell sänkning av pensionsåldern för befattningshavare vid statens järnvägar givetvis skulle vara ägnad att inverka på frågan om pensionsåldern för befattningshavare vid de övriga verk, å vilka 1920 års pensionslag för kommunikationsverken äger tillämpning.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion II: 20 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 5 april 1927.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. E. Svensson, Gustafsson* i Stensholm, *Dalberg, Abrahamsson, P. A. Larsson* och *Bodin*;

från andra kammaren: herrar *Borggren, Winkler, Bäcklund, Wikström, Höglund, Molander, Heiding* och *Thore*.

Reservation

av herrar *Bäcklund* och *Höglund*.

KUNGL. JÄRNVÄGSSTYRELSEN

Till Riksdagens Bankoutskott.

Genom ämbetsskrivelse den 11 innevarande februari har Järnvägsstyrelsen anbefallts att avgiva och till Eder överlämna utlåtande över en inom andra kammaren väckt motion nr 20 angående sänkning av pensionsåldern för befattningshavare vid statens järnvägar; och får Styrelsen i anledning härav anföra följande.

Den ifrågakvarande motionen överensstämmer såväl i syfte som motivering i allt väsentligt med särskilda av styrelserna för Svenska Järnvägsmannaförbundet och Sveriges lokomotivmannaförbund samt av Sveriges järnvägars banmästareförening under år 1922 hos Kungl. Maj:t gjorda framställningar om vidtagande av åtgärder för att den i 1920 års pensionslag stadgade pensionsåldern, då tjänsteman tillhörande 1—6 (nuvarande 5—12) lönegraderna har skyldighet att från tjänsten avgå, måtte sänkas och fastställas till 58 levnadsår för lokomotivförare samt 60 levnadsår för övriga omförmälda lönegrader tillhörande tjänstemän.

Över dessa framställningar avgav Järnvägsstyrelsen den 13 november 1922 i avskrift bifogade utlåtande, däri Styrelsen på anförda skäl hemställde, att ifrågakvarande framställningar icke måtte föranleda till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Såsom av utlåtandet framgår, hade Styrelsen i ärendet infordrat och till Kungl. Maj:t överlämnat yttranden från samtliga distriktsförvaltningar; och hade dessa enstämmigt uttalat sig emot de ifrågasatta förändringarna i avseende å pensionsåldern.

Då i motionen icke anförts några nya skäl för vidtagande av berörda förändringar och motionären ej heller försökt att gendriva de av Styrelsen i ovan nämnda utlåtande anförda omständigheter, som talade för bibehållande av nuvarande bestämmelser i förevarande avseende, anser sig Styrelsen böra, under återopande av utlåtandet, vidhålla sin ståndpunkt i frågan.

Emellertid skulle kunna erinras att sedan den tidpunkt, då Styrelsens utlåtande avgavs, sådana förändrade förhållanden inträtt, som kunde anföras som stöd för de av motionären påyrkade åtgärderna. Styrelsen syftar härvid på den omständigheten, att på senare tiden gjort sig gällande vissa svårigheter att erhålla fullt kvalificerad personal till växlingstjänsten. För denna tjänstegren, som kräver synnerligen stor rörlighet och påpasslighet, måste i regeln de yngre och kraftigare tjänstemännen tagas i anspråk. Men när på grund av trafikminskningen efter högkonjunkturen all nyrekrytering av personal varit praktiskt taget inställd under de senaste åtta åren, har medelåldern för de i växlingstjänsten deltagande tjänstemännen automatiskt blivit år från år högre ända till dess, att nyssnämnda svårigheter börjat yppa sig. Detta förhållande, som påtagligen icke har sin orsak i alltför hög pensionsålder hos de tjänstegrupper, varom här är fråga, utan måste betraktas såsom en kristidsföreteelse av övergående natur och avtagande i den mån rekryteringen åter kommer i gång, har emellertid givit Styrelsen anledning att undersöka, huruvida omförmälda svårigheter skulle kunna avlägsnas genom en sänkning av pensionsåldern till 60 år för stationskarlar, trafikbiträden och stationsförmän. Denna undersökning har dock givit vid handen, att det tillskott av yngre krafter, som härigenom skulle vinnas, är alltför obetydligt för att nämnvärt på-

verka det ovan anförda förhållandet. Då härtill kommer, att, såsom Styrelsen i sitt förenämnda utlåtande påvisat, ett förhållande, som måste antagas vara övergående, icke bör föranleda till ändring av en lagbestämmelse, avsedd att vara av bestående natur, och dessutom en sänkning av pensionsåldern för ovannämnda tjänstekategorier med all säkerhet skulle från det håll, där en dylik förändring i allmänhet beträffande de lägre tjänstemännen påyrkas, tagas till intäkt för motsvarande åtgärder även för de tjänstegrupper, inom vilka svårigheter av ovan angivna art icke i någon högre grad gjort sig gällande, har Styrelsen funnit de ovan anförda förhållandena icke föranleda Styrelsen att ändra sin uppfattning i den föreliggande frågan.

Styrelsen vill i detta sammanhang ytterligare understryka vad Styrelsen i sitt förra utlåtande anförde rörande de möjligheter Styrelsen har att med tillämpning av stadgandena i pensionslagen rörande förtidspensionering avskeda befattningshavare, som icke blott på grund av sjukdom utan även till följd av nedsatt arbetsförmåga icke kunna behörigen sköta sin befattning. Styrelsen har också, såsom i utlåtandet även framhållits, i avsevärd omfattning utnyttjat den möjlighet, som pensionslagen erbjuder att utgallra mindre tjänsteduglig personal; och undersökes alltjämt vad som ytterligare kan göras i dylik riktning. Givetvis bör man härvid enligt Styrelsens mening icke gå alltför bryskt till väga, men å andra sidan kan Styrelsen icke underlåta att såsom sin åsikt framhålla, att man förfar mindre hårt om man före pensionsålderns inträde avskedar en tjänsteman, som på grund av sjukdom eller nedsatt arbetsförmåga endast kan utföra mindervärdigt arbete än om man, såsom nu ifrågasatts, skulle, genom sänkning av pensionsåldern till 60 år, över en bank avskeda befattningshavare, av vilka många, oaktat de uppnått denna ålder, kunna på ett fullt tillfredsställande sätt utföra sina sysslor.

Styrelsen är alltså alltjämt förvissad om att man, även med bibehållande av nuvarande pensionsålder, kan åtminstone beträffande de tjänstegrupper, som i motionen åsyftas, i stort sett vid statens järnvägar förfoga över en tjänsteduglig personal, om också under de närmaste åren framåt vissa svårigheter härvidlag göra sig gällande; och får Styrelsen alltså avstyrka åtgärder i den av motionären angivna riktning.

Stockholm den 25 februari 1927.

Kungl. Järnvägsstyrelsen

AXEL GRANHOLM.

Georg Iacobi.

*Bilaga till järnvägsstyrelsens utlåtande.**Till Konungen.*

Genom särskilda remisser den 13 mars och den 12 juni 1922 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt Järnvägsstyrelsen att avgiva utlåtande över *dels* Svenska Järnvägsmannaförbundets och Sveriges Lokomotivmannaförbunds framställning den 8 mars 1922 om sänkning av pensionsåldern för ordinarie tjänstemän vid statens järnvägar, tillhörande 1—6 lönegraderna, *dels ock* Sveriges järnvägars banmästareförenings framställning den 13 juni 1922 i enahanda syfte, i vad angår banavdelningens tjänstemän.

Därjämte har Eders Kungl. Maj:t den 29 mars 1922 till Styrelsen överlämnat en den 26 mars 1922 dagtecknad, till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ställd skrivelse, vari Svenska Järnvägsmannaförbundets avdelning nr 129 i Falköping uttalat sin anslutning till förstnämnda framställning av den 8 mars 1922.

Till besvarande av ifrågavarande remisser får Styrelsen, med återställande av remisshandlingarna, anföra följande.

Beträffande pensionsåldern inom de tjänstegrupper, som avses i nu förevarande framställningar, får Styrelsen hänvisa till den åldersförteckning, som finnes bifogad lagen den 4 juni 1920 angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Av nämnda förteckning framgår, att pensionsåldern för de stora obefordrade personalgrupperna, trafikavdelningens tågpersonal samt vissa förmansbefattningar vid denna avdelning samt banavdelningen i regeln är 63 år; att för befattningshavare vid förrådsavdelningen samt vissa förmansbefattningar vid maskinavdelningen pensionsåldern är 65 år; samt att för maskinavdelningens tågpersonal pensionsåldern är 60 år.

De sålunda gällande grunderna för pensionsåldern äro i stort sett desamma, som fastställdes genom lagen den 4 juli 1910 angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar. Enligt vad riksdagshandlingarna för nämnda år utvisa, var frågan om pensionsåldern för statens järnvägars personal föremål för särskild uppmärksamhet från statsmakternas sida, då nämligen redan vid denna tid ansträngningar gjordes från personalens sida att bibehålla den låga pensionsålder, som före nämnda tid var gällande. Vid sådant förhållande och då vid frågans behandling noga beaktats järnvägstjänstens sär-egna natur och därav betingat behov av jämförelsevis tidigt inträdande pensionering av järnvägsmän i allmänhet, vilket framgår därav att pensionsåldern för nu ifrågavarande befattningshavare sattes betydligt lägre än för övriga statstjänare, kan naturligen något vidare avseende icke fästas vid de av sökandena anförda uttalanden, som hänföra sig till tiden före tillkomsten av 1910 års pensionslag. Vad angår själva sakfrågan, är det av naturliga skäl en vansklig sak att rätt avpassa pensionsåldern för stora personalgrupper, framför allt med hänsyn därtill att hälsa och arbetsförmåga vid mera framskriden ålder är så olika hos olika individer. Den erfarenhet, som sedan mer än tio år tillbaka vunnits rörande tillämpningen av nu gällande föreskrifter rörande pensionsålder för ifrågavarande personal, ger emellertid enligt Järnvägsstyrelsens bestämda uppfattning icke stöd för det nu framförda kravet på sänkning av pensionsåldern. Det är nämligen att märka, att enligt såväl 1910 års som 1920 års pensionslag befogenhet lämnas Järnvägsstyrelsen att före pensionsålderns inträde entlediga befattningshavare, som icke blott

på grund av sjukdom utan även till följd av nedsatt arbetsförmåga icke kunna behörigen sköta sin befattning. Styrelsen har, särskilt under senare åren, i avsevärd omfattning begagnat sig av denna sin rätt att i förtid avskeda mindre tjänsteduglig personal; och anser sig Styrelsen kunna påstå att genom de åtgärder, som Styrelsen företagit i dylik riktning, numera endast undantagsvis förekomma sådana missförhållanden, som av sökandena framhållits i fråga om avlastning av ålderstigna befattningshavares arbetsbörd genom andra tjänstemän. Frånsett att enligt Styrelsens mening en pensionsålder av 60 år för exempelvis stationskarlar och banvakter är orimligt låg — ett förhållande, som framstår så mycket tydligare vid en jämförelse med vad som härvidlag gäller i Danmark, där pensionsåldern för samtliga statsbanetjänstemän är 70 år — skulle dessutom en dylik sänkning förorsaka statsverket högst betydliga kostnader, vilka mångdubbelt skulle överväga de av sökandena påvisade besparingar i avlöningshänseende, som kunde vinnas genom äldre befattningshavares ersättande med yngre sådana.

Det ovan sagda gäller frågan, sedd från statens järnvägars synpunkt, men Styrelsen anser sig jämväl böra sätta i fråga, huruvida den ifrågasatta reformen är förenlig med samtliga befattningshavares intresse. Att densamma gynnar de yngre och framför allt de icke ordinarie tjänstemännen är uppenbart, men huruvida densamma är till fromma för de äldre befattningshavarna, därom anser Styrelsen att berättigade tvivelsmål kunna hysas särskilt i betraktande av de icke sällan förekommande ansökningarna från befattningshavare att få kvarstå i tjänst efter inträdd pensionsålder.

Det förefaller Styrelsen som om det huvudsakliga motivet för den åsyftade förändringen vore det av sökandena sist anförda, nämligen önskvärdheten av att genom tidigare avgång av befattningshavare medelst pensionering kunna motverka avskedande av icke ordinarie personal. Styrelsen finner detta antagande bestyrkas därav att krav i dylik riktning från personalorganisationernas sida framställts i samband med klagomålen över personalens avskedande.

I avseende härå vill Styrelsen såsom sin mening uttala, att ett dylikt från nuvarande krisförhållanden hämtat motiv icke lär kunna godkännas, då det gäller en sådan fråga som bestämmande av pensionsålder, därvid verkningarna av ett eventuellt beslut äro av bestående natur.

På grund av det ovan anförda får Styrelsen hemställa, att förevarande framställningar icke måtte föranleda till någon Eders Kungl. Maj:ts åtgärd.

Av samtliga distriktsförvaltningar infordrade utlåtanden i ärendet bifogas i avskrifter.

Vid handläggning av detta ärende hava närvarit, förutom undertecknade, jämväl överdirektören Virgin samt byråcheferna Kjellin, Åberg, Svensson, Tausen och tjf. byråchefen Lindblad.

Stockholm den 13 november 1922.

Underdånigst

AXEL GRANHOLM.

Georg Iacobi.